

מראי מקומות - מועד קטן

ה.

איסור תורה דחיה"מ, אלא ע"כ מן התורה הוא. ולכא"ו יש לעי' לפי פי' תוס' בב"ב הנ"ל, דס"ל שהוא ממש מדרבנן לציין קברות, א"כ מה הק' הגמ' דמקמי יחזקאל מאן אמה, מהכ"ת דהי' נאמר כלל קודם יחזקאל, וצ"ע.

ה. כל בן נכר ערל לב וכו'

פי' הריטב"א ביומא (עא:), דבא לומר דכל שנתנכרו מעשיו לאביו שבשבמים, אפי' חזר בתשובה אסור לעבוד במקדש, כדאי' בסוף מנחות (קט:).

ו. ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי

פרש"י, שמתו אחיו מחמת מילה, ולא רצו למולו שמא ימות גם הוא כאחיו. וע' בתוס' בחגיגה (ד:) שהביא דעת ר"ת דלענין קרבן פסח, מי שמתו אחיו מחמת מילה הוי אנוס, וערל שאסור בקרבן פסח הוא רק ערל שירא לימול מחמת צעה. ויש לעי', האם רש"י כאן אזיל לשיטתו, ור"ת יחלוק עליו גם לענין עבודת בית המקדש, דרק ערל מחמת יראה פסול, אבל מתו אחיו מחמת מילה יהי' כשר, או דלמא מודה דלענין איסור לערל לעבוד בבהמ"ק אפי' מתו אחיו מחמת מילה פסול.

ז. וטמא טמא יקרא, צריך להודיע צערו לרבים, ורבים מבקשין עליו רחמים

פי' העיון יעקב בשבת (זצ:), כי תפלת מצורע אינה מקובלת כלל [כדאי' בזוהר], ולכך צריך שיתפללו עליו אחרים. ומה"ט הוצרך משה להתפלל על מרים, ולא מרים על עצמה, אע"פ שבדרך כלל יפה תפלת חולה עצמו, מצורע שאני.

ח. עשו משמרת למשמרת

פרש"י, עשו משמרת לאוכלי תרומה דכתי' בה משמרת, וכו'. והוסיף הריטב"א דבאמת כל מצוות של התורה קרויין משמרת, ורמז הכתוב לחכמים לעשות לכל מצוות גדר וסיג, כגון עירובין, וטלטול דשבת כדי שלא יוציא מרשות לרשות, וכיוצ"ב.

ט. בשבתא דריגלא לא הוה מקשי לי'

פרש"י, משום דאתו כ"ע לפירקא, ואי מקשה לי' ולא הוה מצי לפרוקי, הוה מכסיף. והק' המהרש"א, דוחק לומר דלא הי' לו מה להשיב. ועוד, מה שפרש"י דשם דרך היינו שמחשב שעות איזה מהן להק', לכא"ו לא משמע כן מהא דשם דרך. ולכן פי' באו"א, די' ב' מיני קושיות, קושיות הסותרות, כמו ורמינהו, וקושיות היתור, דהיינו דדברים פשוטים הם. ובשבתא דריגלא, שהי' אומר דברים פשוטים להמון עם, לא הי' לי' מה להק' כלל, דהא הי' אומר דברים פשוטים, דודאי אין דברים הסותרים אותם, וגם לא הי' שייך להק' פשיטא, דנהי' שהי' פשוט לתלמידים, אבל להמון עם לא הי' פשוט. ולכן הי' ק' להגמ', א"כ למה הי' בא כלל, כיון שלא הי' צריך לדברים פשוטים אלו. ועי' השיב דשם דרך, דהיינו שהי' שם ומחשב לו שכל הליכה מביתו לביהמ"ד, וקאמר דשכרו הוא דארנאו בישע אלקים, כלומר, דידי' לו סיעתא דשמיא שיראה נפלאות בתורה, ולא יהי' אצלו רק דברים פשוטים.

א. אבל רבים צריכין להם, אפי' חפירה מותר

הביא הריטב"א בשם רש"י דרבים צריכין להן היינו שאין להם מים לשתות, וכ' הריטב"א שאי"ז נכון, דא"כ מאי איריא דרבים, אפי' דיחיד נמי, לצורך אכילה ושת"י עושה כל מלאכה, ואפי' בטורח גדול, וכשם שקוצר ודש וזור. והביא בשם תוס' לפרש דרבים צריכים להם לשתות לאחר המועד, ואפ"ה חופרין מעכשיו, כדי שיהיו מזומנים להן לאחר המועד לאלתר. אבל כשאין צריכים להם אפי' לאחר המועד לאלתר, אין חופרים להם אלא חוטטין, ומיהו חטיטה עכ"פ שרי, כיון שיהיו צריכים לרבים לאחר זמן. וכ' הריטב"א דגם זה אינו נכון, דאם אין צריך להם למועד או אחר המועד לאלתר, למה יהי' מותר אפי' חטיטה. ולכן כ' דהנכון כפי' הרמב"ן, דה"ק, ל"ש אלא שאין הרבים צריכים להם אלא להרוחה בעלמא, ומ"מ הרוחה יש להם, ולכן חטיטה מותר, בכדי שלא יהיו צריכים כולם למלאות ממקום אחר. אבל אם רבים צריכים להם במועד, ואפי' בדוחק, דהיינו, שיהיו מים קרובים טפי להם, אפי' חפירה מותר. ועי' שמה שביאר על דרך זה מה דאמר' דכוותה גבי יחיד, דצריך לו ושאין צריך לו.

ב. והתניא בורות וכו', וחוטטין

אותן וכו', ולא חוטטין לתוכן

פי' הלחם משנה (יו"ט ח', ד') דחוטטין "לתוכן" דומה לחפירה, ולכן אסור אף במקום דחטיטה מותר.

ג. רמז לציין קברות מן התורה מנין

כ' הריטב"א די' שפירשו דע"כ הדין לציין קברות הוא מן התורה, דאל"כ, למה יהי' מותר לעשותו בחול המועד. ובאמת ע' בתוס' (ד"ה הא) דנקט שהוא מן התורה. אולם כ' הריטב"א דאי"ז ראי', דאפי' אם מדרבנן הוא, מ"מ צורך רבים הוא, וא"כ כדאי לעשותו בחול המועד, ואפי' אם מלאכה בחוה"מ דאורייתא, הא מסרו הכתוב לחכמים להכריע איזה מלאכות אסורות ואיזה מותרות. ולכן פי' הריטב"א דכוונת הגמ' היא דודאי ציון הקברות ענין גדול הוא ושמירה רבה, ולכן א"א שלא יהי' רמז לזה בתורה, והיינו דכי מיייתין לה מיחזקאל. ועי' בתוס' בב"ב (קמז:) דנקט דציון קברות הוא מדרבנן, ו"מן התורה" לאו דוקא (ולכא"ו ה"ה מה דאמר' לקמן דגמרא גמירי לה, ופרש"י דהיינו מסיני, ס"ל לתוס' דאי"ז מסיני, אלא גמרא גמירי לה היינו שיש לנו איזה קבלה שהיו עושין כן מדרבנן).

ד. הא מקמי דליתי יחזקאל מאן אמר

ע' במהר"ץ חיות שהביא מש"כ בהשגות הרמב"ן לספר המצוות (שורש שני), שביאר דברי הגמ' כאן ע"פ הכלל שבא לנו בקבלה, שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה, ואסור לו להוסיף מאומה על תורת משה. וא"כ, שפיר הק' הגמ' דעד דאתי יחזקאל מאן אמרה, דע"כ יחזקאל לא אמרה מעצמו. אבל הריטב"א פי' [לשיטתו הנ"ל] דקו' הגמ' היא, היתכן דענין גדול כזה לא יהי' נכתב בתורה, ועי' משני דמצינו עוד עניינים גדולים שלא נכתבו בתורה (ולפי הי' שפירשו שהביא הריטב"א לעיל, דס"ל דמוכרח מהא דמותר לציין בחוה"מ דמדין תורה הוא, א"כ לכא"ו ביאור קו' הגמ' הוא באופן ג', דע"כ מן התורה הוא, דאפי' אם נביא רשאי לחדש דבר, מ"מ אי"ז דוחה